

บทที่ 4 ผลการวิจัย

1. การสำรวจพันธุ์พืชสมุนไพรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง และหนองจิกจังหวัดปัตตานี ได้ผลการศึกษาพืชสมุนไพรแต่ละชนิดดังนี้

ตัวยดิ่ง

ชื่อสามัญไทย ตัวยดิ่ง น้ำดับไฟ ตัวยดิ่งนก ตัวยดิ่งไฟ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ruellia tuberosa* L.

วงศ์ Acanthaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ตัวยดิ่งเป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็กลำต้นแตกกิ่งก้านสาขามาก ลำต้นสูง 90-120 เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยวออกเรียงเป็นคู่ตามข้อ ใบรูปมนรี ปลายใบแหลม โคนใบสอบสีเขียว ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกเป็นกระจุก ดอกเป็หลอดเล็ก ๆ ปลายกลีบดอกแยกสีม่วงปนขาว ผลมีลักษณะเป็นฝัก แต่ละฝักยาวประมาณ 1-3 เซนติเมตร ปลายฝักแหลม

ประโยชน์ทางยา

ใบรักษาอาการปวดฟัน เมล็ดใช้ในการดูดหนองและปิดแผล

ประโยชน์ในตำรับยารักษาอาการปวดฟันจากเอกลสารสมุนไพร

ใช้ใบสดล้างให้สะอาดตำให้ละเอียด ใช้อุดฟันเพื่อบรรเทาอาการปวด

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

เมล็ดตัวยดิ่งแช่น้ำพอกเพื่อดูดฝีหนอง

เหงือกปลาหมอ

ชื่อสามัญไทย เหงือกปลาหมอ จะเกร็ง อีเกร็ง แก้มหมอ

ชื่อสามัญอังกฤษ Sea holly

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Acanthus ebracteatus* Vahl

วงศ์ Acanthaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

เหงือกปลาหมอเป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ลำต้นตั้งตรง ทรงพุ่มสูงประมาณ 1 เมตร ลำต้นมีหนามบริเวณข้อ ใบเป็นใบเดี่ยว ออกจากลำต้นด้านตรงกันข้าม ใบรูปไข่ ขอบใบขนาน ขอบใบหยักเว้าลึก มีหนาม ก้านใบสั้น ดอกเป็นดอกช่อ ออกที่ปลายยอด กลีบดอกมี 4 กลีบสีขาว กลีบรองดอกมี 4 กลีบสีเขียวอ่อน ผลมีลักษณะเป็นฝักภายในมี 4 เมล็ด

เหงือกปลาหมอพบได้ทั่วไปในที่โล่งแจ้งริมหนองน้ำ ชายฝั่งทะเล

ประโยชน์ทางยา

ใบใช้รักษา ลมพิษ ฝี แผลอักเสบ เมล็ดใช้แก้ไข้ ขับเลือด

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ใช้เหงือกปลาหมอทั้งต้น มาบดเป็นผงกินเป็นยาอายุวัฒนะ

บานไม่รู้รุ่ยดอกขาว

ชื่อสามัญไทย บานไม่รู้รุ่ยดอกขาว บานไม่รู้รุ่ยป่า ดอกสามเดือน กุณินี้ดอกขาว กุณยนิชขาว

ชื่อพื้นเมืองปัตตานี กุณยนิชดิน บานไม่รู้รุ่ยดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gomphrena celosioides* Mast.

วงศ์ Amarantaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

บานไม่รู้รุ่ยดอกขาวเป็นไม้ดอกขนาดเล็ก ลำต้นสูงประมาณ 30-60 เซนติเมตร ข้อของต้นพอกออกเล็กน้อย ลำต้นมีขนสีขาวขึ้นปกคลุม ใบเป็นใบเดี่ยวออกจากลำต้นและกึ่ง ลักษณะตรงกันข้าม ใบเรียวยาว ปลายใบมน ด้านหลังใบเรียงท้องใบมีขนขึ้นปกคลุมใบยาว 2-4 เซนติเมตร ไม่มีก้านใบ ดอกมีลักษณะกลมโต และมีกลีบดอกเล็ก ๆ วางซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ปลายดอกแหลมแข็ง

บานไม่รู้รุ่ยป่าพบได้ทั่วไปตามที่รกร้างทั่ว ๆ ไป

ประโยชน์ทางยา

ทั้งต้นและรากใช้ขับปัสสาวะ รักษาโรคหนองใน กามโรค ขับระดูขาวให้แห้ง รักษาโรคบิดนิวในกระเพาะปัสสาวะและอาการไอ

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

บานไม่รู้รุ่ยดอกขาวทั้งต้น ต้มกินน้ำ แก้ไข้ทับระดู ขับปัสสาวะ

ผักโขม

ชื่อสามัญไทย ผักขม ผักขมหัด ผักโขมหัด ผักโขมเกลี้ยง ผักโขมหวาน

ชื่อสามัญอังกฤษ Slender amaranth

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Amaranthus viridis* L.

วงศ์ Amaranthaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ผักโขมเป็นพืชล้มลุกอายุปีเดียว ทรงพุ่มสูง 20-60 เซนติเมตร ระบบรากเป็นระบบรากแก้ว ลำต้นลักษณะเป็นเหลี่ยมมนมีขนอ่อนขึ้นปกคลุมเล็กน้อย ใบเป็นใบเดี่ยวสีเขียวออกสลับกันรูปร่างยาวรีรูปไข่ ปลายใบมน โคนใบแหลม ใบกว้าง 2-7 เซนติเมตร ยาว 2.5-7.5 เซนติเมตร ดอกออกเป็นช่อบริเวณปลายยอดดอกตัวผู้และดอกตัวเมียอยู่คนละดอกในช่อดอกเดียวกัน ดอกจะมี 3-4 กลีบ ดอกมีสีเขียวอ่อน

ผักโขมพบได้ทั่วไปในพื้นที่ทำการเกษตร ในสวน ในไร่ ริมถนนตลอดจนที่รกร้างทั่วไป
ประโยชน์ทางยา

ใบใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง แมลงสัตว์กัดต่อย รากใช้ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ไข่หัด
รักษาอาการคัดตามผิวหนัง

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ผักโขมทั้งต้นต้มน้ำกินแก้ไข้ร้อน แก้พิษฝีหนอง

ผักโขมหนาม

ชื่อสามัญไทย ผักโขมหนาม ผักขมหนาม ผักโหมหนาม ผักหมหนาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Amaranthus spinosus* L.

วงศ์ Amaranthaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ผักโขมหนามเป็นพืชล้มลุก ลำต้นกลมหรือเป็นเหลี่ยมเล็กน้อย ลำต้นอวบน้ำและมีการแตกกิ่งก้านสาขามาก ทรงพุ่มสูง 30-100 เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยว ออกจากลำต้นและกิ่งในลักษณะสลับกัน ใบรูปหอก ปลายใบแหลมขอบใบหยักและเป็นคลื่นเล็กน้อย บริเวณก้านใบมีหนามแข็งยาวประมาณ 1 เซนติเมตร 1 คู่ ดอกออกตามปลายยอดหรือซอกใบ ดอกตัวเมียแยกกันกับดอกตัวผู้ ดอกตัวเมียอยู่ส่วนล่างดอกตัวผู้อยู่ส่วนปลาย กลีบเลี้ยงและกลีบดอกหลอมรวมกันมีจำนวน 5 กลีบ ผลกลมรี เมื่อแก่ผลแตกภายในจะมีเมล็ดสีดำ

ผักโขมหนามขึ้นได้ทั่วไปในดินแทบทุกชนิด โดยเฉพาะพื้นที่ทำการเกษตรตามสวนไร่นาจะพบมากเป็นพิเศษ

ประโยชน์ทางยา

ทั้งต้นใช้รักษาอาการบิดถ่ายเป็นเลือด ดกขาว นิ่งในถุงน้ำดี ฝี งูกัด บวมอักเสบต่าง ๆ ประโยชน์ในตำหรับยารักษาหัวในถุงน้ำดีจากเอกสารสมุนไพร

ใช้ต้นสดที่มีสีเขียวจำนวน 200 กรัม ต้มกับไส้หมู 1 ท่อน รับประทานจนอาการดีขึ้น